

BUITEN

2^E JAARGANG N^O. 3.

ZATERDAG 18 JANUARI 1908.

Foto Aug. F. W. Vogt.

HUIS TE AMERONGEN. TOEGANG TOT HET VOORPLEIN.

REDACTIE:

HENRI VAN BOOVEN, te HILVERSUM.

MEDEWERKERS.

ARCHITECTUUR, (Gebouwen, woninginrichting, meubelen, verlichting, verwarming, enz.) TUINARCHITECTUUR, PLAATSBSCHRIJVING: W. BAX JR., A. F. VAN BEURDEN, H. VAN DER BORCH VAN VERWOLDE, WOUTER COOL, H. J. DAMMERMAN JR., J. W. HANRATH, E. RUEMPOL, AUG. SASSSEN, PROF. K. SLUYTERMAN, LEONARD A. SPRINGER, D. F. TERSTEEG, P. WESTBROEK.

BLOEMEN- EN MOESTUIN; (Serres, kassen, enz. vruchtboomen, sierheesters). J. G. BALLEGO, K. BERENDSEN, JAC. B. BRINK, E. H. J. CUNAEUS, A. FIET, J. J. KRUYFF, M. LEUNENBURG, A. SCHUTTEVAER, E. TH. WITTE.

FOKKEN EN KWEEKEN: (Paarden, runderen, wolven, honden, pluimvee en ander gevogelte, visschen, bijen): F. BLAAUW, G. C. DUVAL VERWEY, J. KOOIMAN, CHR. H. J. RAAD, S. SPANJAARD LZN., JOH. PH. TUYT.

FOTOGRAFIE: J. A. BAKHUIS, M. A. BOER, F. F. BRUYNING JR., WOUTER COOL, DR. A. J. M. GARJEANNE, G. A. M. GARJEANNE, MEVR. C. DE VRIES-BLOM.

HYGIËNE, (Tuinsteden) OPVOEDING EN ONDERWIJS: J. BRUINWOLD RIEDEL, G. H. DEMMINK, J. C. G. GRASÉ, G. OOSTERBAAN.

LANDBOUW, LANDBOUW-ECONOMIE, HEIDEONTGINNING EN BOSCH-CULTUUR: (Cultuurplanten, woudflora, vereaeling van gewassen, enz.) L. BROEKEMA, F. F. BRUYNING JR., V. R. Y. CROESEN, S. R. VON FRANCK, J. P. VAN LONKHUIZEN, J. RINKES BORGER, J. Z. TEN RODENGATE MARISSEN, A. J. VAN SCHERMBEEK, C. G. SPENGLER, DR. J. J. OTT DE VRIES.

LEVENDE NATUUR EN LETTERKUNDIGE BIJDAGEN: MEJ. A. BIENFAIT, MEJ. C. BIENFAIT, M. J. BRUSSE, MEVR. A. BIJL VAN SLOOTEN, BERN. CANTER, J. DAALDER DZN, HENRI M. DEKKING, P. FRANSSEN JZN., DR. A. J. M. GARJEANNE, G. DE GRAAF, E. HEIMANS, MEVR. HOFFMANN, J. HORA ADEMA, DR. EDW. B. KOSTER, JOH. DE MEESTER, HENRI MEIJER, J. REDDINGIUS, MEJ. B. STOLK, P. TEUNISSEN, DREVEUS UITTERDIJK.

METEOROLOGISCHE EN ASTRONOMISCHE MEDEDEELINGEN: DR. C. SCHOUTE, J. VAN DER BILT, PROF. DR. A. A. NJLAND.

SPORT: (Cricket, golf, hockey, kaatsen, lawntennis, voetbal, ijskolf (bandy), enz.; paardensport; jacht en jachthonden; automobilisme, wielrijden, toerisme; roeien, zeilen, zwemmen, visschen, watertochten; biljarten, schermen, vuistvechten, enz.; wedstrijdrijden) H. F. ADAMS, LUIT. H. BIERMAN, J. COUCKE, PROF. P. H. DAMSTÉ, A. W. H. W. H. R. VAN MANEN, W. WESTRA.

INHOUD:

Zuiderzee-ansjovis, door G. de Graaf	blz. 26
Mr. K. W. A. Beukema	" 27
Het Huis te Amerongen, door E. Ruempol, geïllustreerd (vervolg)	blz. 25 en 28
Hockey, door H. v. B.	blz. 30
De groote kater Peter vertelt zijn geschiedenis, geïllustreerd (slot)	" 31
Insectenschaad, door E. Th. W.	" 32
Landbouw, door H. v. B., geïllustreerd	" 33
Een groote vijgenboom, door E. Th. W.	" 35
Niet aangenaam, door E. Th. W.	" 35
De echte roos van Jericho, door E. Th. W., geïllustreerd	" 36

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Bij iedere rubriek wordt gelegenheid voor correspondentie opengesteld en gelieve men vragen aan de Redactie te richten.

Fraaie foto's zullen gaarne ter beoordeling ontvangen worden. Te adresseeren aan de Redactie of aan de Uitgevers. De inzender verzuime vooral niet duidelijk zijn naam en adres te vermelden; ook achter op de foto's.

Van tijd tot tijd zullen prijsvragen voor de beste foto's op een of ander gebied worden uitgeschreven.

De Uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene annonce, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

ZUIDERZEE-ANSJOVIS.

TGING als een loopend vuurtje langs de geheele kust der Zuiderzee, de visschers riepen het elkander toe van botter tot botter onder het langsvaren. 't Was het onderwerp van gesprek in ons zeestadje, in alle havens onzer binnenzee stak al wat visscherman was de hoofden bijeen, de handen begroeven ze dieper dan ooit in hun wijde, grondeloze broekzakken en met druk gebarende hoofden herhaalden ze 't groote nieuws: — D'r is een vischje gevangen!

't Was een vragen van wie, waar, wanneer, en hoe groot het vischje was, — 't eerste ansjovisje, dat het begin der teelt aankondigde, — de eerste zilveren „ansjov", die de panharing- en bokkingtijd utluiden kwam, voorloopster van een mogelijk rijk ansjovisjaar voor den weinig rijken visscher op het Zuidersopje.

Want dat tiental weken van den voorzomer, waarin de ansjovis zich hier soms in grooten getale vertoont, moet in den regel de visscherij voor het geheele jaar goed maken, schulden delgen zelfs!

Vandaar de groote belangstelling voor dat simpele, eerste vischje, aangebracht uit het Marsdiep of een der zeegaten van het Noorden, waar de uit de Noordzee opzwemmende ansjovis

zich het eerst vertoont. Ze is dan op haar tocht naar de brakke, met rivierwater gemengde golf, die ze gaarne kiest als haar verblijf gedurende den paaitijd.

Op dat groote nieuws waren er dadelijk enkelen, die de naar het einde neigende haringvangst staakten. De dagen worden warmer, de haring is dan spoediger aan bederf onderhevig en dus moeilijker te vervoeren, de vastendagen raken voorbij, — alle oorzaken welke de prijzen omlaag drukken, zoodat de nieuwe ansjovisteelt nieuwe vooruitzichten opent.

Allerwegen werden aanstalten gemaakt: de zwaardere haringnetten werden gedroogd en opgeborgen, de fijnmazige, lichte zijden spinsels der ansjovisnetten nagezien en opgetuigd. Iederen dag bracht weer berichten omtrent de vangst der voorlijksten onder de visschers. Als ze des morgens uit zee keerden, wachtten hen de voorposten al op het havenhoofd, die hen praaiden door de handholte en de getallen der vangst achterwaarts als nieuws verspreidden: — Vijftig! Tweehonderd!

Meerdere smeten de haringvangst er neer, beproefden hun geluk den volgenden dag, tot de mare dat in Stavoren of elders enkele duizendtallen ansjovis waren aangebracht, besliste: De visch was er!

Dat bracht een algeheel omkeer in den stand van zaken, men jachtte nu om een der eersten te zijn, die de voordeelen der vangst genieten zouden. 't Werd druk om de haven nu. Groot en klein repten zich aan uitrusting van vischwant, botters en vletten; 't was een sjouwen met vrachten netten op ruggen en burries, zware vierklauwige dreggen en tweetandige ankers werden op breede schouders voortgedragen: hier moest een dekkleed geteerd, daar een averijtje hersteld of werden nieuwe netten in allerijl opgemaakt.

Bijzondere drukte met veel over- en weergeroep maakten onze havenbuurtjes tot ongekend levendige tafereelen, van de haven zelf een bedrijvig midden der visschersstad, waar de botters bij groepen van dezelfde grootte voor den wal gemeerd lagen, de masten netjes gerijd in hetzelfde vlak.

In den namiddag, wind en tij geven den gunstigen tijd aan, wordt nu zee gekozen.

De beug, het geheele samenstel van netten, ligt zorgvuldig neergevlijd in de vlet, welke achter den botter aansleept. Een enkele visscher voert twee vletten mee, wie arm is zeilt met zijn beugje in de vlet uit. Daar vliegen ze dan heen, die buitzoekende vogels!

Heerlijk is 't nu daarginds op het havenhoofd, als boven de lange gieken der botters de breede zeilen geheschen worden. Forsche armen trekken ze aan kluiver- en fokkeval omhoog, wind slaat in de flapperende doekplooien en doet de zeilen buigig opbollen; de roerganger neemt zijn plaats bij het lage roer in en stuurt met vaste hand zijn schip zeer behendig de haven uit.

Mooi zijn ze, die kloeke botters! Hoog beuren de donkere rompen den kop uit het grijsgroene water, waar in wit, kruivend schuim de golfjes voor den boeg opspatten; langs de lage boorden snijden de forsche zwaarden twee breede strepen over het zeevlak, die zijwaarts in de deining vervloeien, uitgewischt in golfschommeling.

In schijnbare wanorde gaan dan al die bodems, laveerend tusschen de havendammen, telkens elkander langsvarend dooreen, doch elk kent zijn weg, kiest dien met rustig zeemanschap; iedere roerwending vlak bij de steenen strekdammen, waar ze in volle vaart rechtopaanstuivend op stuk te stooten dreigen, is een bravourstukje van varenskunst.

Buiten de pieren in volle zee, waar voorbij de branding breeder golfslag rolt, beginnen de botters te dansen. Luchtigjes en rank heffen ze zich op den golfrug, flink schuiven ze den breeden kop door 't opzwalpende nat. 't Moeten al aardige buizen zijn, als ze over dien hoogen boeg, over de vischbun en langs den op het voorschip geplaatsten mast het open bottergedeelte bereiken, dat tusschen vooronder en roer gelegen is. Toch kan bij onstuimig weer, als er bij den wind op gezeild moet worden, soms heel wat aan boord!

Naar alle kanten verspreiden de visschersschepen zich nu over de wijde watervlakte: de ansjovis kan overal te vinden zijn, soms wel vlak onder de kust, — doch de meeste kansen biedt de zeeblik en Urk soms flink gevangen.

Komt een botter ter gunstig geachte plaats, dan mindert men zeil, teneinde het want te gaan schieten, wat vanuit de laag op het water liggende vletten gemakkelijk gaat. De meeste ansjovis daarbij heel wat minder afhankelijk is van windrichting en -sterkte, op verlies van uitstaande netten, doordat bij stormachtig weer de ankers los raken, of wijl het want 's nachts overvaren wordt door stoombooten, is echter vrij groot.

Menige nachtboot komt, — niettegenstaande bij redelijk weer de botters, om te waken bij hunne netten, aan de dreg voor anker blijven liggen, — met resten van ansjovisnetten om de schroefbladen geward ter bestemming.

Vaak zagen we na stormweer van de thuisgehaalde of drijvend gevonden netten weinig meer over dan de sim, het boventouw met genaamd. Het eigenlijke net was dan jammerlijk aan flarden geslagen of de geheele beug zat hopeloos verward, geheel en al „in de tist".

De schade is dan aanzienlijk, het geheele bedrijf van den vis-

scher is er soms door vernietigd, want een nieuwe beug vertegenwoordigt een aardig sommetje. Elk nieuw onopgesimd netje kost vier gulden, vereenigd tot strooken van 4 tot 6 netten vormen ze een reep, terwijl een botter allicht een tiental reepen in zijn beug telt, wat samen minstens met zes lapjes van honderd betaald moet.

Wordt dan ook in den regel voor de ansjovis een flinke prijs gemaakt, wie met verlies aan netten en onkosten voor herstellingen en verzuim rekening houdt, begrijpt dat de wezenlijke verdiensten dooreengenomen niet zoo bijzonder hoog kunnen zijn.

De reepen worden in lange strook naast elkaar in zee uitgezet op een diepte die grooter wordt, naarmate het jaargetijde vordert. Ankers binden ze aan den grond, sim en leek houden ze rechtstandig in het water, zoodat ieder ansjovisje, dat de nettenbaan ontmoet en trachten wil om door de fijne mazen van het want te glippen, er met de kieuwen in blijft steken en er gevangenschap, gevolgd door een spoedigen dood, vindt.

Doordat het net zeer nauw is, wordt er weinig andere visch in gevangen; slechts wat jonge haring of spiering en een enkelen knorhaan worden erin gevonden; soms ook wel gepen, die met hun langen, spitsen bek in het netwerk verward raken bij hunne jacht op ansjovis. In haar heftige pogingen om zich aan het net te ontworstelen, maken die echter de omgeving onrustig, wat op de vangst uitteraard nadeelig werkt.

De plaats, waar de ansjovisnetten zijn uitgezet, is licht te herkennen, doordat van afstand tot afstand aan de netten boeien zijn aangebracht. De inrichting van zulk een boei is even eenvoudig als praktisch. Zij bestaat uit een staak, waaraan flinke stukken kurk zijn geschoven; het onderinde is met steenen of lood bezwaard, zoodat de boei rechtstandig in het water drijft, terwijl aan den top een rafelig stuk blauw of rood baai een flardige vlag als herkenningsteeken vormt. 't Spreekt vanzelf, dat volgens politie-maatregel zoowel boei als netten en zeilen gemerkt zijn met den naam van het bijbehorende vaartuig, die als verkorten havennaam en nummer der vloot op den boeg te lezen staat.

Zeer vroeg in den morgen worden bij gunstig tij de netten opgehaald en binnen de vlet geborgen. Wie 's avonds huiswaarts keerde na het reepschieten, moest er een reeds des nachts aangevangen uitreis voor maken, want liefst is de visscher vóór de daghitte aanvangt met zijn visch aan wal.

De haven, welke den vorigen avond zoo goed als verlaten lag, ligt dan weer geheel vol met de eigen vloot, waarbij ook wel binnenvallende Marker en Urker botters of Volendammer kwakers, Bunschoters, Huizers en Harderwijkers hun vangst in de Noordelijke havens komen markten. Een groot deel der Zuidelijke vloot vischt in den ansjovistijd om de Noord. Geen beter gelegenheid om de typische kleederdrachten der mannelijke eiland- en kustbewoners onzer Zuiderzee te leeren kennen, dan een bezoek aan een der drukke havens in de ansjovisdagen.

Stoere mannen zijn het en stevige knapen, zonen van een krachtig volk! Hun type hebben ze nog tamelijk zuiver bewaard bij de eeuwenlang onveranderd gebleven levenswijze en ongewijzigde bestaansmiddelen, al dagteekent dan ook de ansjovisvangst eerst uit het begin der vorige eeuw. De wijde, korte broeken en ruime, baaien kleeding der visscherlui past zoo echt aan bij het vochtige klimaat der Zuiderzee en 't bedrijf te water in nacht en ontij. De ruige mutsen, smalandige hoedjes of gladde zuidwesters zijn de aangewezen hoofddekseis bij rukwind en stortzee.

De havensteden bieden dan vaak schilderachtige groepen van visscherlui, vooral ook 's Zondags als de netten tot den eerstvolgenden werkdag in zee blijven uitstaan en algemeene rust in de havens heerscht.

Is de botter met vangst voor den wal, na met kloeken gang binnengezeild te zijn, dan worden door schipper en knechts dadelijk de netten ontdaan van den zilveren buit. De vlet wordt langs een der boorden van den botter gelegd, waarna de nettenstrook bij gedeelten voorzichtig tegen boord wordt opgehaald, teneinde er de gevangen ansjovis uit te halen. Langs de kaden zijn vóór de ligplaats der vletten aan in de schoeiing gestoken stokken lange dwarsstaken gebonden, waarover de netten naar den wal worden gehaald. De vischjes neemt men bij het uithalen in de volle hand, terwijl daarna juist bij de kieuwen er de koppen worden afgeknepen, die dan bij eenig schudden gemakkelijk uit de mazen vallen. 't Gras langs de kaden ligt in die dagen met vischkopjes als bezaaid.

De teere netten behandelt men steeds zeer voorzichtig en vlijt ze netjes op een hoop, waarbij het touwwerk steeds wordt gebogen in de richting van den kabelslag, zoodat er geen zwakke plekken tengevolge van knikken of kinken kunnen ontstaan.

Wat geen ansjovis is bij de vangst wordt met verachtelijk gebaar terzijde geslingerd; de „gekopte”, kostbare vischjes, — ze werden in de afgeloopen teelt met anderhalve cent per stuk betaald, — worden in mandjes van duizend stuks afgeteld en zoo naar afslag of opkooper gebracht.

Na de netten gereinigd te hebben, hijscht men ze op aan het touwwerk om den mast, of ze worden om te drogen uitgehangen over de stellages der nettenplaats, waar de boeters vaardig de nettenschade herstellen.

Beginnen de simmen glad te worden, is de zijde vaalkleurig door het uithijten van zeewater, dan moeten de netten getaand. Sommige botters hebben een eigen taanketel aan boord om de netjes uit te koken in een mengsel van water en run of cachou.

De taanderijen aan den wal bezitten daartoe een oven onder flinken, gemetselden put, waarin een groote ketel met het ziedende

nat gevuld is. Een hijschtoestel met katrol is er boven aangebracht. Netten en touwwerk worden daaraan neergelaten, om na het opkoken er donkerbruin uit te worden opgehaald, weer voor een of twee weken beveiligd tegen spoedig bederf.

Dat deze telkens terugkeerende uitgaven voor het tanen nogal oploopen, waar dit een cent of acht per netje kost, spreekt wel van zelf.

Eigenaardig is de vergoeding voor deze en meerdere kosten, zooals averij, nettenverlies en slijtage den visscher toegekend in de loonregeling, welke meerendeels bij de Zuiderzeevisscherij gebruikelijk is. De visscher en zijn twee knechts varen in den regel „op deel”, wat een compagnieschap beteekent met vooraf vastgestelde winstdeeling. Hierbij wordt over het algemeen de in eene week voor de visch gemaakte besomming in vijven gedeeld, waarvan de visscher en knechts elk voor hun moeiten en zorgen een deel krijgen. Voor den visscher-eigenaar van den botter is dan nog een deel, evenals hem als bezitter van het want een vijfde deel toekomt.

Aan de groote kans op materiële schade en de uitgaven voor onderhoud van bedrijfsmiddelen kan de visscher hierdoor in den regel ruim het hoofd bieden, terwijl soms ook bij hooge besommingen nog een vooraf bedongen percent aan de knechts wordt uitgekeerd.

Deze loonregeling wordt algemeen billijk geacht. Het goede ansjovisjaar, dat afhangt van te vangen hoeveelheid en te maken prijs, komt bij deze wijze van samen-visschen aan de geheele visschersbevolking ten goede.

Werd vroeger de prijs voor de ansjovis gezet door enkele groote opkooopers, die „onder den hoed” werkten, — soms wel door één enkelen handelaar voor de geheele Zuiderzee, — sedert van gemeentewege in de havens meer en meer vrijwel verplichte vischafslagen werden ingesteld, worden de visscherlui in dat opzicht wat minder afhankelijk.

Toch komen er midden in de teelt nog al eens prijkswesties voor, die de visschers in hun eigen belang zouden kunnen oplossen door eendrachtig coöperatief optreden.

* * *

Ten slotte brengt men de gevangen ansjovis naar de zouterijen, waar ze wordt overgekopt, schoongemaakt en in groote, gemetselde spoelbakken gereinigd. Na nog een pekelbad te hebben ontvangen, kuipen men ze daar in vaatjes. Zulk een vaatje of anker bevat 24 pond zout op 62 ponden visch, tot welke vulling ongeveer 3000 vischjes benodigd zijn.

Dat de zouthandel, vooral in gunstige ansjovisjaren bij deze visscherij nauw betrokken is, kan men wel nagaan bij een aanvoer van minstens zes à zeventuizend ankers in een enkele teelt, welke echter ook wel eens, zooals in 1890, tot 190.000 ankers bedroeg. Als handelsartikel vindt de Zuiderzee-ansjovis vooral naar Duitschland een ruim afzetgebied; Engeland prefereert de grotere ansjovis der Middellandsche Zee.

Hoewel deze visch (*Engraulis encrasicolus*) langs den Atlantischen Oceaan van Gibraltar tot Noorwegen verspreid is, speelt langs deze kusten geen land zulk een groote rol in de vangst als het onze.

Welgekuipte ansjovis kan zeer lang bewaard worden, en stijgt dan in prijs; beschikbare voorraden worden daarom bij opeenvolgende ongunstige vangstjaren nog al eens in magazijnen gehouden, terwijl bij iedere nieuwe teelt de fluctuatien in de prijzen de ansjovis tot eene speculatieve waarde maken.

Gegeven de vrij kostbare waar worden er dan ook ter beurze vaak stevige zaken in dit artikel gedaan, alvorens eindelijk de gebruiker met genottelijk lippensmikkelen het smakelijke, zilte vischje op zijn tong heeft liggen.

G. DE GRAAF.

Mr. K. W. A. Beukema. †

Met diepen weemoed vernamen wij uit Konstantinopel het plotseling overlijden van Karel Beukema. Met hem is een onzer allerbeste all-round-sportsmen heengegaan. Door zijn drukke werkzaamheden in Nederlandschen consulaire dienst, eerst te Smyrna en later te Konstantinopel hoorden wij de laatste jaren niet meer zooveel van hem. Echter, talrijk zijn de herinneringen op voetbal- en cricket- en vooral lawn-tennis-gebied, aan zijn naam verbonden. Wij kunnen gerust zeggen dat hij indertijd onder de Hollandsche lawn-tennis spelers de eenige was, die de Engelschen in vastheid, taaheid en uithoudingsvermogen evenaardde. Ook in het Oosten was hij de beste spelers de baas.

Ik heb het voorrecht gehad te Berlijn lange weken met Karel Beukema intiem te verkeer, dat was in den tijd dat hij er Oostersche talen studeerde. Ik heb onder mijn sportkameraden nimmer een opgewekter, geestiger en hartelijker mensch ontmoet. Hij was altijd in zijn vrijen tijd voor sport te vinden, hetzij voor een lange wandeling in het Grünewald of een roeitocht op de Wann-See.

Beukema heeft ook deel uitgemaakt van den derden Nederlandschen crickettour in 1901 naar Engeland, en wie onzer, die den tocht meemaakte, herinnert zich niet zijn opgeruimde, altijd vroolijke figuur. Helaas hij is zeer jong gestorven, na kortstondige ziekte, dertig jaren oud. Het verlies dat onze Nederlandsche sportwereld door zijn heengaan lijdt is onherstelbaar, maar ook een voortreffelijk mensch en een uitnemend vriend hebben wij in hem verloren.

Vivit sub pectore vulnus.

H. v. B.

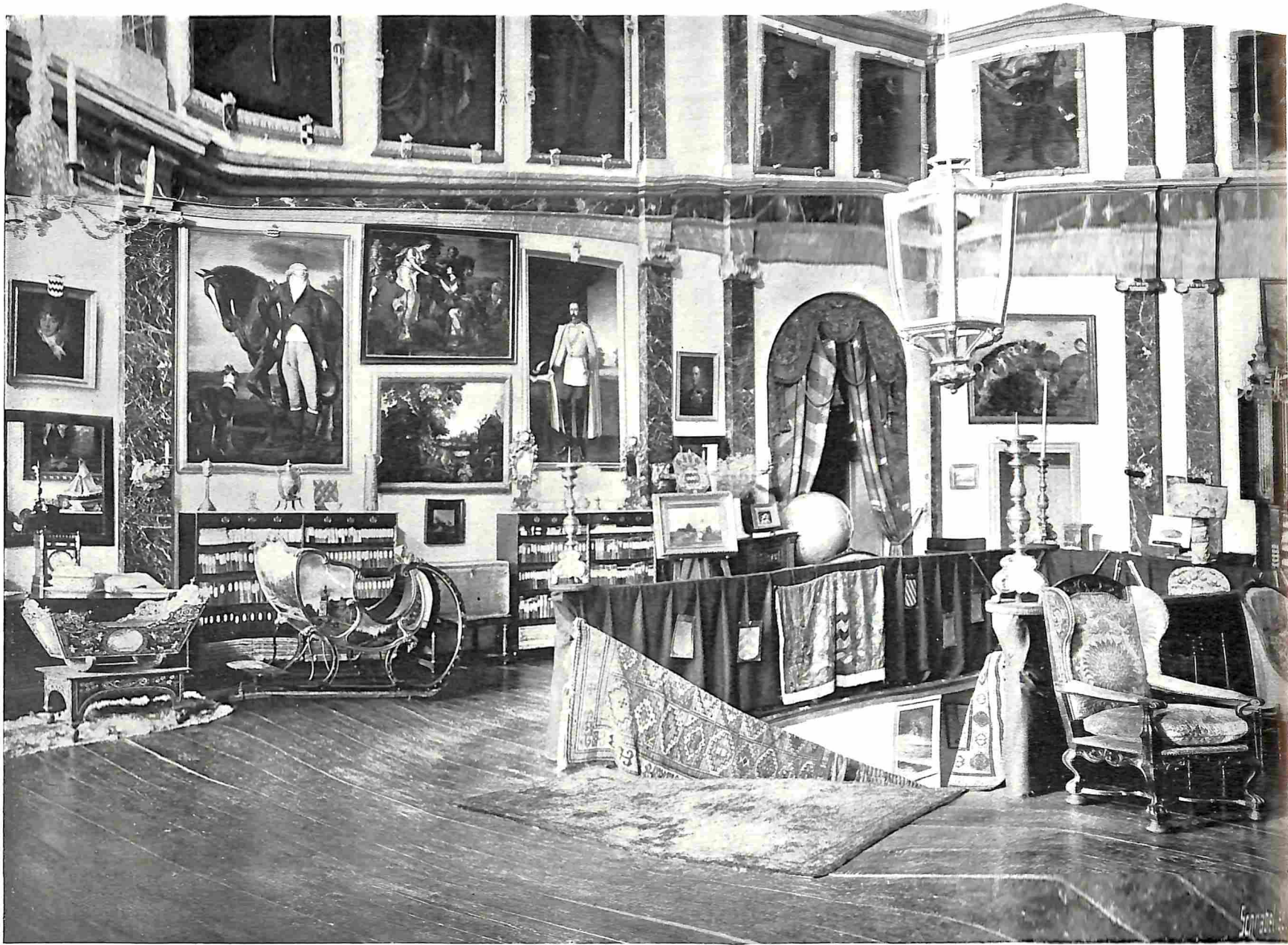

Foto Aug. F. W. Vogt.

HUIS TE AMERONGEN. GALERIJ.

HET HUIS TE AMERONGEN.

(Vervolg).

DE graaf wordt geprezen voor zijn godsvrucht en kerke-lijken zin, dat hij „met dien eeuwig gedenkwaardigen Zegen van eene volkomene overwinninge van gantsch Yrland, alhier tot ons overkomende, ten eersten, sonder Huys, Moeder, Vrouw of Kinderen tegaan sien, in Gods Huys ingestapt.”

Er werd wel veel van zijn geduld gevergd, dat hij, na een zoo langdurige en hachelijke afwezigheid in verre landen, terstond na zijn terugkomst een predikatie moest aanhooren van zesentwintig fijngedrukte bladzijden in 4°, doorspekt met voorbeelden uit de Heidensche en Israëlitische oudheid, met Latijnsche en Oud-Testamentische spreken. Dit geduld was echter, wie duidt het hun euvel? bij alle belangstellenden in de kerk niet even groot. Zoo spreekt de opdracht, vóór in de uitgave dezer kerkrede, zeer naïef, „alsoo vele, om het gedruysch, ende het verde afzijn van sommige Toehoorderen, als anders, eenige saken, doen verhaald, niet al te wel hadden kunnen verstaan, ende daarom verlangen dese Predicatie nog eens te mogen hooren of lesen, soo hebbe dienstig geacht, tot hare voldoeninge, deselve te laten drukken, enz. —

Wel naïef, maar toch ook eerlijk: zou dezelfde beweegreden niet te zoeken zijn achter zoovele uitgaven van heden ten dage?

De tekst der preek dient tevens tot aanhef van een „Tijd-Lof-Juych ende Gedenk-Dicht, opgedragen aan den Heere Grave van Athlone, enz.”, waarmee het geheel wordt besloten. Dit luidt aldus:

„Het VeerDIG zYn In 't WerCK, WILDe U Dees' krYgskroon
(gel'en;

„Dat 't Fransch en Yrsche Heyr, door Ginkels macht verloor
„Landt, Steden, Grav' en Volk, die sonder graven bleven,

„Bij Agrim, Galloway, Athlon' en Ballimoor.
„En 's Konings Williams gunst, U Held recht heeft verheven

„Ten Grave van Athlon', ja 's Neerland's Staat gemaakt
„Haars Ruyters Generaal: Dus mag 't Sticht zegepralen:

„Maar wij vrij meer, wijl U Heer Vader was geraakt
„Ten Grav' Helaas! Wiens ziel bly juycht in 's Hemels zalen

„Dat g'om hier 't Hoog Gebied 't aanvaarden tot ons naakt.”

Twee andere chronologica worden hieraan toegevoegd, een met het opschrift: Aan den selven Heer Grave, als volgt:

„Het VeerDIG zYn In 't WerCK heeft U Dees' eer Verkregen,
„Dat Ie ten Grafe Van AthLon' zYt opgestegen.”

Het andere aldus:

Aliter
„De Dapp're VeerDIGheYt In 't Werck heeft U gegeVen,
„Een LaUWer-kroon, WaarbY UW' eer gaat eeUWig LeVen.”

Ten slotte treft men nog dit distichon aan, waarin niet tot, maar van den held wordt gesproken.

„Aan andere,
wegens den Heere Grave van Athlone”, enz.

„Een kLoeCke VeerDIGheYt In 't krYgs-WerCK heeft gebraCht
„SYn LaUWer-krans. SYn Lof Laat altoos zYn geDaCht.”

De tijd-dichten hebben de eigenaardigheid, dat niet slechts Spr. 22 vs. 29 er het uitgangspunt van is, maar ook, dat de cur-roode inkt kenbaar) in ieder gedicht tezamen het getal 1692 (het jaar van de komst van den graaf en der kerkelijke feestviering) geven, wanneer men n.l. $W = VV (5 + 5)$, $U = V (5)$, $I = I(I)$ en $Y = II (2)$ neemt.

Op het raadhuis werd de nieuwe heer ingehuldigd en legden de partijen over en weer de gevorderde eeden af en reed de graaf eerst tot „de Hoge hamey”, daarna tot op 't huis Amerongen.

„Sijnde de Compagnie gevolgt ende de selve Bataillons gewijs geposteert op het voorburger, alwaar twee stukken Canon, nevens nog drie klijne waren geplant op de steen wegh voor de Compagnie.

„Die drie maal gelost wierden en telkens met een salvoo beantwoort.

„Daar op dan de officiers, bij zijn Excell. gaande, en versogten dat alle voor aangenaam te houden, dewijle 't selve uyt genegene Harte voortquam.

„Synde de selve met de Compagnie afgemarcheert tot voor het Raathuys, alwaar nog twee salvoos gedaan wierde. En het versogt dat eyder sig bij zijn gedestineert bier wille vervoegen,

Foto Aug. F. W. Vogt.

HUIS TE AMERONGEN. GALERIJ.

en het selve op de Gesontheid van den Heer in vreden willen consumeren.

„Daar is geweest aan Bier 9 Tonne, als namentlijk:

1½ Ton aan den Dijk.

½ tot Elst.

1 Aan den Dwarsweg.

1 In de Ginkel.

4 In 't Dorp.

1 Voor de Jongeluy, die de Groente gemaakt hadden.

„Op 't Huys in de Groten saal is een Grote Maaltyt geweest van wel vijftig Personen, behalven den Omloop.

„En wiert het Canon als men gesondhede dronk gelost.”

Sedert dezen beroemden bezitter, die aan zijn alouden stamboom zoo groote glorie bijzette, is de heerlijkheid Amerongen gedurende bijna anderhalve eeuw bij vererving steeds in het geslacht der van Reeden gebleven. Met den negenden graaf van Athlone stierf de mannelijke linie in 1844 uit en verviel de bezitting aan Lady Elizabeth van Reede Ginkel, gehuwd met Mr. Frederik Villiers, die in Engeland haar verblijf had. In 1879 werd de jongste zoon der gravin Bentinck van Middachten, graaf Godard, Heer van Amerongen en sedert zijn de Bentinck's eigenaars gebleven.

Natuurlijk heeft eene bezitting als die van de heeren van Amerongen niet ongedeerd den loop der eeuwen met de zelfs in ons zoo kalme vaderland gewoed hebbende stormen van partijhaat, vernielzucht en oorlogen — over zich heen voelen gaan. Van de woelingen der tijden moet het kasteel heugenis dragen, en ofschoon het nergens bepaald vermeld wordt, kan men het toch wel als zeker aannemen, dat de verwoestingen welke tusschen de jaren 1420 en 1427 de Gelderschen in het Sticht van Utrecht — en dan nog wel voornamelijk in het toen reeds welvarende Amerongen — aanrichtten, en de plundertochten en brandstichtingen dier heeren eveneens het Huis te Amerongen tot doelwit hadden.

Maar wel staat vast, dat de Fransche troepen in 1672, bij de heillooze overrompeling van eenige der Nederlandsche gewesten, het oude kasteel in brand staken. Dit was een wraakneming van den hertog van Luxemburg, den beroemden aanvoerder van Le Roi Soleil, Lodewijk XIV, die het Godard Adriaan van Reede niet kon vergeven, dat hij een aantal mogendheden tot een bondgenootschap met de bedreigde Republiek had weten te bewegen. Een troepenafdeeling onder bevel van La Fosse werd door den hertog uit Utrecht derwaarts gezonden, het huis Amerongen werd vol brandstof gedragen en weldra was het trotsche gebouw aan

de vlammen prijs gegeven. De intendant Robert had van de Vrouwe van Amerongen 3000 gulden als brandschatting geëischt, deze wilde echter maar 2000 gulden geven, terwijl de boeren te Amerongen 5000 hadden aangeboden, zoo het huis gespaard werd. De ervaring leerde, dat het den Franschen niet te doen was om het geld, maar dat zij hun woede wilden koelen op het huis zelf.

Zes jaren later in 1678, werd op dezelfde grondvesten van het oude kasteel het tegenwoordig nog staande huis weder opgebouwd. En de keurvorst van Brandenburg verkocht voor het werk dezer restauratie 800 zware eikenboomen, welke in de bosschen van Berlijn geveld mochten worden.

Deze laatste bijzonderheid doet voor den leek eenigszins nader uitkomen de schatten, welke ten koste van den herbouw moeten zijn uitgelegd geworden. Het grootsche gebouw, dat zich zoo statig verheft aan alle zijden door water omringd, met zijne hooge gewelven, breede gaanderijen en vorstelijke zalen, is een dier deftige heerenhuizen, waarin men den tijdens Willem III heerschenden smaak kan bewonderen.

Reeds de ruime voorburg of bassecour met de stallen en bergplaatsen en de sierlijke ingang met het balcon maken een rijken indruk, welke niet weinig versterkt wordt door de zeer ruime vestibule met een dubbele, opgaande trap, het prachtige stucadoorwerk, de kostbare schoorsteenmantels en schilderstukken in de waarlijk vorstelijke vertrekken.

Eigenaardig in den bouw is de lange, breede dwarsgang of galerij, achter de vestibule, die de geheele breedte van het huis beslaat en haar licht ontvangt door een balkonvenster aan ieder einde. In deze galerij komen de deuren uit van de groote zaal, in het midden van het achtergedeelte, recht tegenover den hoofdingang, en van twee andere vertrekken, een aan elke zijde van de zaal. Aan de voorzijde van het huis ligt aan iedere zijde van de vestibule en groote kamer en daarachter een kleinere, welke een raam in den zijgevel heeft, terwijl de overgebleven ruimte van deze verdieping wordt ingenomen door bergplaatsen, kasten, dienstbodentrap, enz., alle uit de galerij toegankelijk. Boven is de groote voorzaal, in wier midden de trap uitkomt, en daaromheen zijn tal van kamers geschaard.

Zoo is het kasteel uiterst geriefelijk gebouwd en ingericht, maar bovenal trekt het inwendige de aandacht door de buitengewone keur-collectie van antiek huisraad en van schilderstukken van historische personen.

Hoe levendig heeft niet Mr. J. van Lennep in *De Pleegzoon* het kasteel te Amerongen, daar Sonheuvel genoemd, beschreven! Wij zitten in onze verbeelding mede aan het festijn, door den toenmaligen Heer Hendrik van Reede aangericht in de benedenzaal.

HOCKEY.

en de groote ridderzaal van zijn voorvaderlijk slot. Met de adellijke gasten, onder wie de Heer van Lieveendaal, de Heer van Helmenhorst en Jonker van Scherpenzeel gaan wij naar de kegelbaan aan het achtereinde van den slottuin tusschen hooge boomen gelegen. Den Pleegzoon — opgevoed door baron van Reede, eerst Jonker Johan van Craeihorst, later Ulrich van Daun von Falckestein, een Cleefsche graaf, blijkende de zoon te zijn van de gravin-douairière von Falckestein, later gravin douairière Lodewijk Gunther van Nassau, neef van Prins Maurits — zien wij het achterpoortje aan het einde van den tuinmuur langs den Veerweg doorstappen, om een tweegevecht te hebben in het zoogenaamde Lischboschje aan den Rijnkant. Met dien Veerweg maakten wij reeds kennis bij een rit, dien de Baron deed om zijn oom Godard van Reede (als Pater Ambrosius, Prior der Dominicanen te Tiel) in veiligheid te brengen. Ook freule Ulrica, de eenige dochter van den baron, ontmoeten wij met haar kamenier op dien Veerweg, in gezelschap van Jonkheer Jacob Mom — ambtenaar van't Land tusschen Maas en Waal, later overtuigd van landverraad — om bij het bruggetje aan de Zuid-Westzijde van het kasteel afscheid van hem te nemen. Deze jonkvrouw had zich aan het Wielsche veer laten overzetten, terugkerende van ziekenbezoek. (Wordt vervolgd).

„KRACHTIG SPEL”. „Al te krachtig spel” ware misschien juister, wanneer we spreken van den wedstrijd Hilversum—Haarlem II op 26 December 1906. De Hilversummers hadden een smakelijke nederlaag uit te wisschen, geleden heel in het begin van het seizoen, toen ze met een tiental spelers die nog geen enkele maal geoefend hadden, met 3—0 op den hockeydag te Heemstede klop kregen van het 2e elftal der Haarlemsche hockeyclub. De Hilversummers zijn vreeselijk hokvast en dit hokvast-zijn bleek bijna een onoverkomelijke hinderpaal voor hen om in de 2e klasse competitie hunne kunsten te vertoonen, we wanhoopten er reeds aan hen ooit tot meer te zullen krijgen, dan tot matches op eigen terrein tegen Bussem, dat herhaaldelijk verwoede, maar vergeefsche pogingen aangewend heeft, om van Hilversum te winnen, totdat er plotseling animo kwam om tóch in de competitie te gaan en als één man trokken ze dan ook op naar Heemstede, helaas zonder hun voortreffelijken back een der allerbesten, waarvoor een veel minder geschikte

man in de plaats moest gesteld. Back n°. 2 was zwaar gehandicapt door „onlekkerheid”, zoodat de achterhoede het zwakke punt bij Hilversum werd, terwijl deze in normale omstandigheden de sterkste linie is. Doelverdediger, midden-moot en voorhoede waren echter puik en deze hadden dan ook het eigenlijke werk te doen. Bij Haarlem II was de half-back-linie de beste. Maar het is mij niet te doen een verslag te geven van deze ontmoeting, die in een gelijk spel 4—4 eindigde, wat vrijwel de verhouding aanduidde, al achten we Hilversum „op volle kracht” sterker combinatie dan Haarlem II. Over „het krachtige spel” wilde ik het maar even hebben, met een bede aan alle hockeyspelers in ons land, om toch vooral hun terribel wapen, hockey-stok genaamd, niet verkeerdelijk te gebruiken, niet „te hoog” op te tillen, er geen of vinger of kaak van tegenstander niet mede „te streelen”. Op zich zelf acht ik dergelijke „misdrijven” zoo heel erg niet, zoo’n warme wedstrijd als tegen Haarlem II brengt ons oude sportslui levendig in herinnering de dagen van Aranjuez, toen we op het voetbalveld de tegenpartij op ons zagen afstormen, ons bekoorlijk prikkend met de lieve strijdkreten: „Trapt ze dood!! kraakt ze!! etc.” Moedigt een man als Nietzsche ons bovendien niet aan? Zegt hij niet: „Zweierlei will der echte Man, Gefahr und Spiel”. Maar dit is een persoonlijke opvatting. De tijden zijn anders geworden, tegenwoordig is het geen „bon ton” meer om zoo allerminzaamst op te treden en daarom: spelers tilt uw stok nooit hoger dan de elleboog en raakt er alléén den bal mee; hadt gij, lieden van de nieuwste „richting”, het spel gezien van bovengenoemde XI-tallen op 2en Kerstdag, voorwaar het hart ware u in de schoenen gezonken. Eenige malen zwiepte Dolleman’s stok op enkele millimeters afstand langs ondergeteekende’s schedel, leek het mij wel even, om met Is. Querido mee te spreken, als „hadde de dood zijn zeis dicht aan mijne ooren gescherpt”. De heer van Sminia werkte kranig, onverbeterlijk en krachtig met het lichaam, „hield af” met een allerbeminnelijkste glimlach op zijn gul en openhartig germanengelaat. Jan Feith, onze populaire journalist, schrijver, globe-trotter en sportsman hakte op de teenen der jeugdige Haarlemsche voorhoedespelers dat ’t een lust was om te zien.

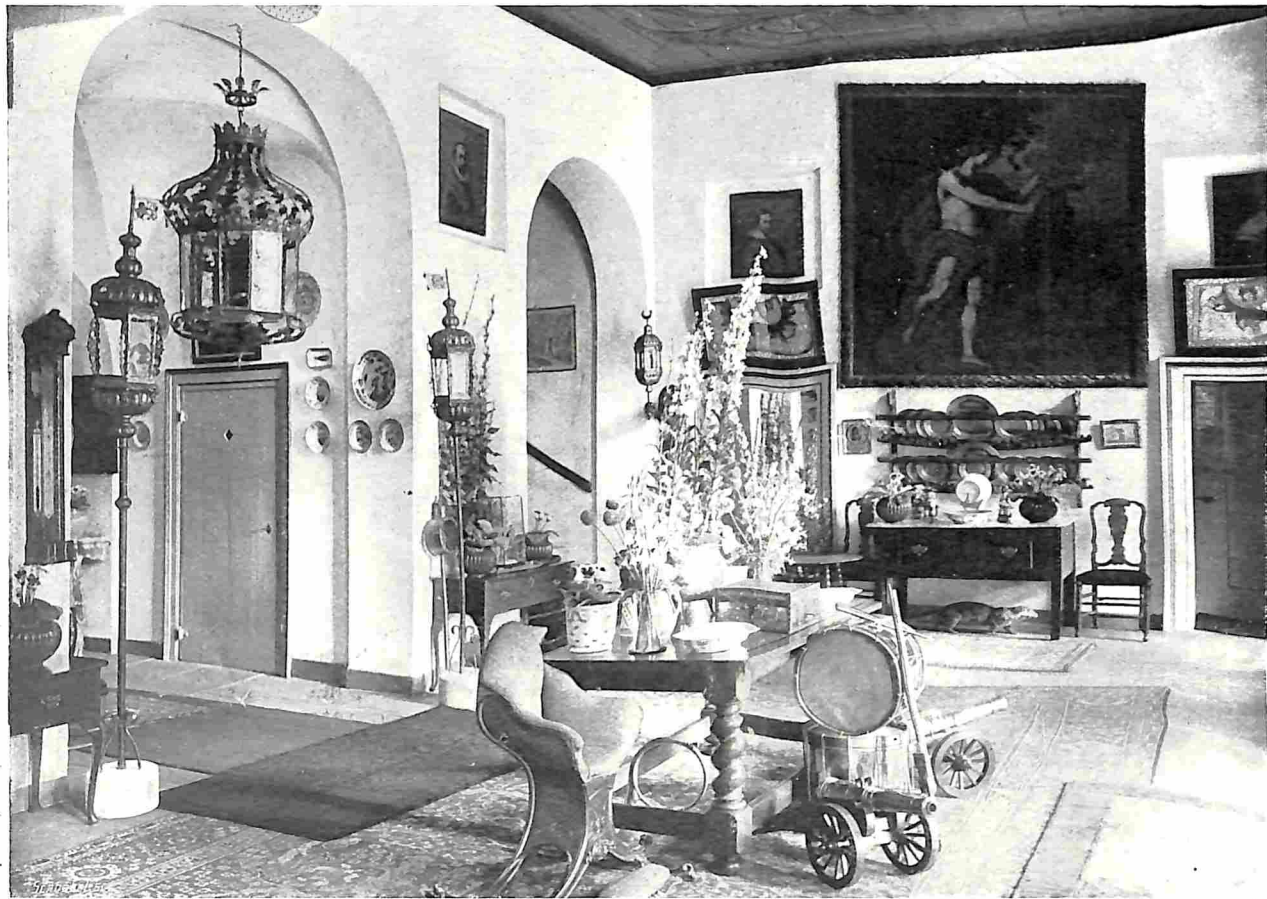

Foto Aug. F. W. Vogt.

HUIS TE AMERONGEN. DE HAL.

Foto Aug. F. W. Vogt.

HUIS TE AMERONGEN. CORRIDOR.

Dank zij de koude, scherpe Noord-Oosten wind, werd het spel steeds krachtiger en sneller en vooral na half-time spanden de Hilversummers, die in deze periode altijd een onweerstaanbaar vuur ontwikkelen, zich bijzonder in. Het was in deze periode dat Haarlem weer de leiding nam, die zij zich kort daarna opnieuw ontnomen zag. Ware Sanders er toen geweest met zijn verre, hooge slagen, dan zou het met Haarlem zeer zeker gedaan geweest zijn, nu kon de Haarlemsche midden-moot, zij het met moeite, stand houden, en „maaide” Koolhoven zich bij tijd en wijle tot dicht voor het Hilversumsche doel. Het gebeurde toen dat hij met het voorkomendste uiterlijk dat gij u denken kunt, v. d. Linde over de schenen „kittelde”, zóó vervaarlijk, dat doffe houtklank onheilspellend door den stormwind weerklonk, maar weer enkele minuten later werden door de Hilversumsche achterhoede sombere accoorden aan Koolhoven's schenen ontlokt en op ruim een-tienden millimeter afstand, suisde Dolleman's stick mij langs de tanden.

Juist toen de Hilversummers na fellen, snellen aanval zeker dreigden te scoren, floot scheidsrechter Vas Visser, die wel takt ontwikkelde om „de ontketende Noordelijke hartstochten” te breidelen, tijd.

In het groote, ruime rijtuig dat ons naar het Haarlemsche station terugbracht, telden we de hoofden. Allen waren present, wat ons onwaarschijnlijk voorkwam; ten slotte waren we het er over eens, dat 't een echte ouderwetsche wedstrijd was geweest, en dat we wel „krachtig” spel ontwikkeld hadden.

Hockey scheidsrechters weest op uwe hoede!

H. v. B.

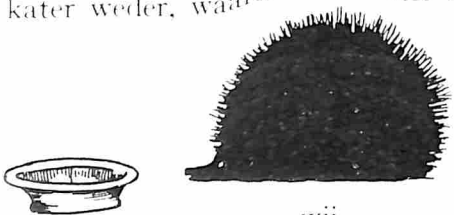
DE GROOTE KATER PETER VERTELT ZIJN GESCHIEDENIS.

(Slot).

WIJ dwaalden rond het huis, vingen sprinkhanen, kikkertjes, turnden, hielden al onze lichaamsoefeningen op gezette tijden, maakten bokkesprongen, hoge ruggen, bliezen en grolde op zonderlinge wijze naar grillige ingevingen.

Ondertusschen kon het nichtje ons maar niet met rust laten. Zij trachtte vóór alles om ons beet te pakken. Wanneer wij achter het huis tusschen het veldgewas aan het spelen waren, kwam zij daar ook en liep ons na, om toch maar één van ons te kunnen vangen, maar wij waren haar altijd te vlug af. Toch hield zij dat vol, dag in dag uit, zij bedierf ons wel heel erg te voorschijn kwam en ons zoo duchtig ter de tuindeur maakte. Moeder besloot, toen zij ontwaarde, aan het schrikken leven meer hadden, om uit den haag dat wij geen rustig en ons een plaatsje te geven ergens in de aangrenzende weide achter de boerderij. Midden in die weide stonden namelijk vier hoge, oude, breede kastanjeboomen, daar-onder groeide eenig struweel en in dat struweel heeft zij toen haar nest gemaakt, waar wij voortaan sliepen. Toch wandelden wij steeds naar het landhuis om er het eten te halen, daar d's avonds nog altijd voor ons neergezet. Met moeder liepen wij er geregeld in optocht heen, wij vonden dan vleesch en beentjes en andere, ook plantaardige kost, die wij wel moesten eten, omdat er geen vleesch genoeg was. Van het nichtje hadden wij zoo dus geen last meer; wel zagen wij haar nog dikwijls loopen in den grooten tuin achter de buitenplaats; zij was daar met de andere huisgenooten, en het leek wel alsof zij ons zochten.

De weken gingen voorbij. Wij groeiden voorspoedig op en begonnen weer, bij wijze van tijdpassering, want het was wel wat ongezellig daar alleen in de weide onder den grooten boom, om het huis heen te dwalen. Ook nog een andere reden hadden wij daartoe. Moeder begon namelijk een heel zonderlinge houding tegen ons aan te nemen. Zij liep dikwijls afgetrokken opeens weg midden in het spel en mauwde heel even, alsof zij iets miste, dat zij maar niet terug kon vinden, iets dat zij dolgraag weer zou willen bezitten. Wel zagen wij een middag den grooten, oranje kater weder, waarmee moeder eens zoo verschrikkelijk gevochten had, ja, later zagen wij haar tot onze onuitsprekelijke verbazing weer vriendschappelijk met hem wandelen, maar wij begrepen van dit alles niets en konden alleen maar vaststellen, dat zij ons onverschillig

werd. Dit merkten wij vooral des avonds, als wij gezamenlijk kwamen eten bij de keuken van het huis.

Een avond ontdekten wij, juist toen wij naar onze etensbak gingen, dat een zonderling schepsel daarbij postgevat had. Het was een dier, kleiner dan wij toen waren, dat scheen geheel uit stekels te bestaan en van uit de verte gezien leek het een bal vol scherpe punten. Door de dienstmeisjes kwamen wij het te weten, dat dit een egel was, een schepsel dat, evenals wij muizen eet en dat wij, ook omdat het ons maal gedeeltelijk verorberde, als een natuurlijke vijand meenden te moeten beschouwen, die in de eerste plaats onze jachtterreinen leeg stroopte en bovendien nog diefstalige neigingen ten onzen nadeele aan den dag legde. Wij besloten dan ook dadelijk om dit stekelbeest op staanden voet door een algemeenen aanval te dooden, hoewel, het mag hier niet verzwegen worden, wij niet goed wisten wáár het gedrocht aan te vatten. Toch vonden wij uit dat het een muizensnuit had, en een muizenkop en dit was voldoende om ons tot een overhaasten aanval te doen besluiten. Voor wij echter precies wisten wat er gebeurd was, stoven wij alle drie doodelijk verschrikt achteruit en wel danig verwond in neus en lippen door de scherpe stekels van den egel, dien wij, toen wij wat bekomen waren, als een kogel, met naalden bezet, naast onze etensbak zagen liggen.

Iederen avond kwam de egel terug en at een gedeelte van ons voedsel op; wij moesten het wel aanzien, hoewel soms blazend van nijd. Ten slotte stoorden wij ons maar niet meer aan hem, omdat er meer spijs gegeven werd, en omdat wij naast het stomp-zinnige gedrocht konden eten, dat nooit eenige teekenen van wraakzucht getoond heeft. Hoe verachtelijk, niet waar, en dat na de gruwelijke beleedigingen, die we hem hadden aangedaan.

Tot onze onuitsprekelijke droefenis zagen we hoe moeder meer en meer van ons vervreemde; zij begon zelfs eene vijandige houding tegen ons aan te nemen, die met den dag verergerde. Zelden zagen wij haar meer in het nest; dit verliet zij ten slotte geheel, alleen des avonds bij de etensbak bleef zij nog vrij geregeld verschijnen. Zij blies dan vervaarlijk om ons te verjagen, at naar haar genoegen en verdween, weer vreeselijk blazend. Eindelijk zagen we haar ook niet meer bij het middagmaal, en wij hebben haar nooit meer terug gevonden.

Wij begrepen nu dat het, wilden wij ons bestaan nog rekken, voor ons noodig was, goede vrienden met de bewoners van het buitenverblijf te worden, want des nachts sliepen wij nu hier dan daar, wij werden soms doornat van de stortregens als het onweerde en zaten dan duchtig in den angst. Konden we maar ergens binnen in het huis komen, dachten wij.

Een keer toen ik des morgens eens rond het huis wandelde, voelde ik mij plotseling in het nekvel grijpen. Ik werd zóó stevig vastgehouden, dat ik mij met geen mogelijkheid los werken kon, zelfs al wrong ik mij in allerlei bochten en met al mijne krachten. Binnen het huis werd ik gedragen; het was er nog al donker en ik werd zoo angstig, dat ik noodkreten begon te slaken. Toen hoorde ik een deur dicht slaan, ik werd los gelaten en stond op den grond in een kamer en vlak bij mij de zoon des huizes, die mij met gevele poogde te lokken, maar zóó ontzet was ik van al dit ongewone, dat ik met een snelheid, waarvan ik mij zelf nauwelijks rekenschap kan geven, toesprong op de glazen deuren, waarachter ik het park ontwaarde en waar ik de vrijheid vermoedde. Hoe beschrijf ik u mijne ontzetting, toen ik bemerkte, dat ik niet door dat bedriegelijke glas heen kon. O! dat verschrikkelijke glas, vlak bij mij was de vrijheid schijnbaar, ik zag toch duidelijk álles buiten: de paden, het grasveld, de boomen, de huisjes van het dorp aan den anderen kant van den weg, maar hoe ik ook sprong en mijn neus bezeerde tegen het glas, dat dof dreunde, ik kwam er niet uit, en altijd maar lokte de zoon des huizes mij met vriendelijke, kalme stem. Zoo gebeurde het de eerste maal, dat ik bij de menschen onder dak kwam.

Zal ik de lezers van dit onvolprezen weekblad nog langer aandacht vragen voor mijn geschiedenis? Ik geloof, dat ik dit niet mag doen, want ten slotte ben ik toch maar een eenvoudige kater, die wel is waar veel lief en leed gekend heeft, die misschien ook wel iets meer is dan andere katers, omdat een goed mensch hem lezen en schrijven leerde en omdat hij eens met datzelfde mensch liever verkoos te sterven dan zijn heil bij vreemden te zoeken, maar die zich toch wel voor onbescheidenheid weet te hoeden.

Daarom zal ik u in het kort nog mededeelen wat er verder met mij gebeurde, nadat ik voor het eerst bij de menschen geweest was en, dan neem ik afscheid van u.

In de kamer van den zoon des huizes werden later ook mijn broertje en zusje binnen gebracht, die poogden eveneens door het glas heen te komen, en stootten zich de neuzen erbarmelijk. Nog later kwam er een zeer grof persoon binnen met een zak. Het was de stalhouder van het dorp, die ons kwam halen. De zoon des huizes aaide mij medelijdend over de pels, toen de grove man met het roode gezicht mij na een vertwijfelde jacht door de kamer eindelijk gevangen had en in zijne ruwe handen vastkleemde. Dan werd ik plotseling neergesmet in den zak, vervolgens ook mijn broertje en zusje en dadelijk daarna voelden we hoe de man begon te loopen. Diep op den bodem van den zak zaten we angstig ge-

doken, na een vergeefsche worsteling om vrij te komen, en het duurde wel een eeuwigheid, voor wij eindelijk voelden, dat wij een hoogte opgedragen werden. Wij werden in den zak op iets zachts neergeworpen, hoorden zware voetstappen en toen werd het stil. Dan waagden we het uit den zak te kruipen en we zagen dat we ons in een overdekte ruimte bevonden, heel spaarzaam verlicht door een klein venstertje in de hellende wanden. Dit was de zolder boven de stalhouderij, waar het hooi lag en de haver voor de paarden. Het wemelde er letterlijk van de muizen. Dit deed ons alle doorgestane ellende onmiddellijk vergeten. Wij jaagden met een volharding zooals wij die nog nimmer ont-wikkeld hadden, vingen tientallen muizen, dagen, nachten lang, als wij moe werden sliepen wij in het hooi, en als de dorst ons kwelde van het vele muizen eten, dan liepen wij de trap naar de stal af en vonden daar overvloedig melk.

Toen moest ik op een morgen plotseling afscheid nemen van mijn broer en zuster, en van al de heerlijkheid op zolder. Ik werd weer in den zak gestopt, en weggedragen. Ik sliep één nacht in de slaapkamer van den zoon des huizes op het buitenverblijf en had het aangenaam warm in de wollen dekens. Na het ontbijt van mijn beschermheer pakte deze mij in een mandje en wij gingen te samen op reis. Ik had mij langzamerhand in mijn lot geschikt en vond niets verwonderlijk meer. Zoo was ik ook niet meer angstig gedurende de treinrit of toen mijn meester mij „uitpakte”. Ik at het vleesch en dronk de lekkere, warme melk, die hij mij voorzette, ik probeerde ook niet te ontvluchten, toen hij mij voorzette, ik probeerde ook niet te ontvluchten, toen hij mij over mijn vacht aaide. Het was een buitengewoon vriendelijke jonge man en hij studeerde aan de universiteit. Dikwijls

gaf hij partijen, ik werd dan zoo lang bij zijne hospita in de keukengebracht, want de genoodigden waren niet allen op een kater gesteld, zooals mijn meester. Soms als hij des avonds alleen zat te werken, wanneer hij niet naar de studenten-sociëteit was gegaan, dan sprong ik bij hem op zijn schrijfbureau en keek aandachtig hoe hij zijn pen op een neer liet schuiven. Ik bewoog mijn poot dan met die beweging mee. Hij leerde mij ook de letters toen hij aldus zag hoe weetgierig ik was. Zoo kon ik al heel spoedig lezen en schrijven, wat u, geachte lezers, overigens uit deze autobiografie reeds lang duidelijk is.

Zoo heb ik dan vele boeken gelezen, en ook Linnaeus las ik. Mijn meester werd kort nadat ik Linnaeus gelezen had, zwaar ziek, dat wil zeggen, hij werd verliefd; of zijn liefde niet beantwoord werd, daar kon ik eerst maar geen hoogte van krijgen, totdat hij mij op een avond diep treurig vertelde, dat zijn huwelijks-aanzoek bij de ouders op niets was uitgelopen, zijn bruid was nog veel te jong, mocht bovendien niet trouwen met iemand, die zich nog geen vaste positie in de menschen-maatschappij verworven had. Ik had diep medelijden met hem, toen hij mij dit alles vertelde en legde mijn poot op zijn hand.

De bitterste tijd mijns levens brak toen aan. Mijn meester bracht een groot gedeelte van zijn vermogen in buitensporigheden door, hij ver- teerde zoo- veel geld in vroolijkheid, dat hij eindelijk nau- welijks ge- noeg had om van te leven. Zoo zaten wij eens honge- rigen verma- gerd samen op de kamer, waar 't dik- wijls zoo vroolijk toe- gegaan was, waar hij mijn opvoeding begonnen was en waar hij mij zoo dikwijls zijn hart uitge- stort had. „'t Is uit, Peter, 't is uit, mijn beste kater, we gaan naar den kelder,” zeide hij met een treurig lachje, mij strijkend over mijn schonkig lijf. Antwoorden kon ik natuurlijk niet, maar ik liet hem kijken in mijn groene oogen, die grooter staarden dan gewoonlijk en waa- kelder” zou gaan, dan hem in den steek laten.

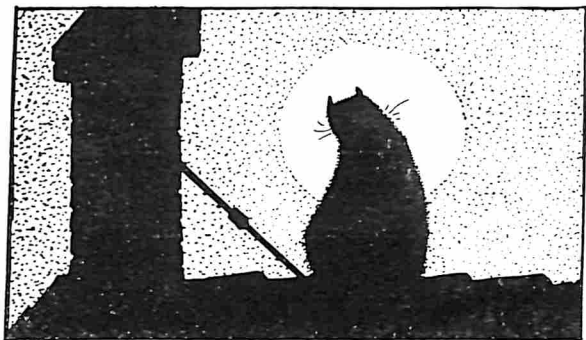
Dit alles is jaren geleden.

Mijn meester is nu getrouwd, en ik woon met hen samen, des zomers op dezelfde buitenplaats waar ik geboren ben, des winters in dezelfde stad waar ik dien „bittersten tijd mijns levens” heb geleefd. Ja, daarvan zal ik u ten slotte nog even verhalen en dan ga ik mij weer warmen voor den haard. Bovendien zal ik straks in den tuin moeten zingen voor mijne liefste, want het is einde Februari en wij zijn allen verliefd.

Toen de nood op het hoogst scheen te zijn in dien barren tijd van vasten en hongeren, toen nam mijn meester op een middag afscheid van mij en ik bleef alleen achter bij zijne hospita. Mijn meester zag ik niet meer terug en zijne hospita was nu mijne meesteres. Met haar kon ik op den duur niet best overweg en uit wraak, en wat een afschuwelijke wraak, gaf zij mij present aan de eigenares van een vegetarisch restaurant. Kunt gij voorstellen hoe duldeloos ik dáár geleden heb?!

Men bewaakte mij jaren lang zoo zorgvuldig dat er geen denken was aan ontsnappen; al dien tijd werd ik op vegetarische wijze in het leven gehouden. Ik moest, omdat, zoo zeide de eigenares van het restaurant, in haar huis alleen vegetarische kost genut- tigd mocht worden, mij voeden met: erwten, boonen, linzen, aardappels, bruin brood, een weinig melk, compote van pruimen en abrikozen en meerdere afschuwelijke gerechten. Al dien tijd heb ik slechts twee maal een vogel kunnen bemachtigen; de tweede keer dat dit gebeurde werd mijn buit mij nog ontfutseld door mijn meesteres. Des nachts als de begeerte naar vleesch mij dikwijls te machtig werd, sloop ik naar beneden en ving in de keuken een paar armzalige krekels, die daar in groote getale wel rond kropen, maar dit was eigenlijk ook een ellendige jacht, en de krekels kon ik bovendien niet goed verdragen.

Behoef ik u nog te zeggen, waarde lezer, hoe mijn hart van vreugde opsprong, toen ik op een morgen diep treurig en ver- slagen, mager als een talhout, mij likkend in de vensterbank, plot- seling mijn ouden meester terug zag, hoe ik op staanden voet hei- melijk met hem de

deur uitging, mij fluks pakken latend in het zelfde mandje, waarmee hij mij eens naar stad gebracht had. Ook dien mor- gen ging ik naar stad terug, want toen ben ik opgenomen in zijn huis, zijn eigen huis, toen gaf zijn vrouw mij, arme, uitgeteer- de kater, wat warme melk en kweekte mij teeder op met stevige kost. Nu ben ik zoo gezond en zoo rond als 't maar kan en dit zal, we willen het hopen, wel nooit weer veranderen. Maar dikwijls denk ik nog aan mijn veelbewogen jeugd en ik zeg het de Engelschen na: „What was hard to bear, will be sweet to remember.”

PETER.

INSECTENSCHADE.

ZOO nu en dan hoort men wel eens van de schade, die door insecten wordt aangericht en zelfs heeft hij, die buiten woont, er een enkele keer wel eens zelf last van of heeft hij het hier en daar kunnen opmerken. Zoo zullen velen zich herinneren hoe een paar jaar geleden een groot gedeelte van het eikenhakhout in Gelderland was kaal gevreten door een klein zwart torretje.

Voor velen is het ondoenlijk zich maar eenigszins een denk- beeld te vormen van de enorme schade, die door insecten veroorzaakt wordt, waarom wij de onderstaande cijfers eens willen mededeelen, die ontleend zijn aan het *Album der Natuur*; men zal dan verbaasd staan over de verwoesting, die wordt aangericht. Jaarlijks bedraagt de graanopbrengst in Frankrijk gemiddeld 275.000.000 H.L., terwijl de invoer geredelijk op 114.000.000 H.L. kan worden geschat; het geheel vertegenwoordigt een waarde van ruim 5 milliarden Francs.

Volgens betrouwbare waarnemers kan het verlies aan granen, dat door insecten veroorzaakt wordt, tusschen de 3-8% van de geheele opbrengst worden geschat. Aangenomen, dat deze cijfers overdrenen zijn, kan men toch als zeker aannemen, dat dit verlies minstens 1-1½% bedraagt, en de schade belooft dan niet minder dan 50 à 70.000.000 Francs.

Deze cijfers hebben alleen maar betrekking op de granen en niet op de peulvruchten, het oft en andere gewassen. Nemen wij aan, dat de schade aan dezen te zamen aangericht een gelijk bedrag vertegenwoordigt, dan wordt ieder jaar in Frankrijk al- leen voor niet minder dan 140.000.000 Francs verlies geleden.

Bij het lezen van deze cijfers vraagt men zich onwillekeurig af, hoe een dergelijke schade te voorkomen zou zijn en zeker zal een der beste en meest afdoende hulpmiddelen tegen de insecten- plaag wel de bescherming der vogels wezen, die zulke groote- getalen van deze vernielers verorberen.

De dames, die uit louter ijdelheid deze nuttige dieren als ver- siering voor haar hoeden gebruiken, mochten dit wel eens be- denken.

E. TH. W.

GEZICHT OP DEN POMOLOGISCHEN TUIN DER RIJKSTUINBOUWWINTERSCHOOL TE TIEL.

LANDBOUW.

HET is onzen lezers misschien niet bekend, hoe doortastend de bemoeiingen van onze Regeering in zake den Landbouw zijn. In ons bezit kwam een werk van over de tweehonderd bladzijden druks, door de Directie van den Landbouw uitgegeven, waarin „een en ander” betreffende deze Regeerings-bemoeiingen wordt medegedeeld. Wie een overzicht wil hebben van dit alles, wie zich ook maar eenigszins voor onzen thans weer krachig oplevenden landbouw interesseert, die leze dit boek eens door, hij zal er veel in vinden wat zeer wetenswaardig is en wat hem mogelijk van dienst kan zijn.

Toen na 1877 treurige toestanden in den Nederlandschen landbouw zich openbaarden, werd het besef levendig, ook bij de Regeering, dat Staatsbemoeiing hier dringend werd geëischt.

In 1886 werd een Staatscommissie ingesteld (Kon. besl. van 18 Sept. 1886), die vier jaren later haar hoogst belangrijk „Verslag over de uitkomsten van het onderzoek naar den toestand van den landbouw” uitbracht. In die vier jaren tijd gaf genoemde commissie tevens hare adviezen over vragen haar vanwege de Regeering gesteld, of over onderwerpen, door haar van bijzonder urgenten aard geacht.

Zoo verschenen o.a. de volgende adviezen:

1. Betreffende het nemen van wettelijke maatregelen tegen knoeierijen in den boterhandel.
2. Over de wenschelijkheid om landbouwvakscholen van Staatswege te subsidiëren.
3. Betreffende de oprichting van landbouwproefstations.
4. Over de middelen, welke van Regeeringswege kunnen worden genomen tot verbetering van den toestand van het landbouwkrediet.
5. Betreffende de regeling van het landbouwonderwijs.
6. Betreffende de verbetering van het paardenras hier te lande.
7. Betreffende de wenschelijkheid van Staatshulp voor fokkerij van groot en klein vee.
8. Over de organisatie eener vertegenwoordiging van de Nederlandsche landbouwbelangen.
9. Betreffende het pachtwezen en het gebruik van den grond.

De commissie mocht de voldoening smaken, dat haar arbeid instemming vond, want een belangrijk deel van de maatregelen, welke sedert van Regeeringswege zijn genomen, danken hun ontstaan aan, of liggen in de lijn harer voorstellen.

Zoo kwam in 1889 de wet, houdende bepalingen tot voorkoming van bedrog in den boterhandel, tot stand en werden naast het Rijkslandbouwproefstation te Wageningen drie nieuwe stations gesticht te Hoorn, Groningen en Breda (later Goes). In 1890 werd op de Staatsbegrooting een post uitgetrokken voor de aanstelling van een Rijkslandbouwleeraar en werden subsidies verleend aan maatschappijen voor de benoeming van zuivelconsulenten. Mede werden gelden beschikbaar gesteld voor het subsidiëren van landbouwvakscholen en wintercursussen en voor het in het leven roepen van cursussen in hoefbeslag. In 1892 werd een inspecteur van het middelbaar onderwijs benoemd en in het bijzonder met het toezicht op de landbouwscholen belast. Deze ambtenaar trad tevens op als adviseur der Regeering in landbouwzaken. In 1893 werden de eerste landbouwwinterscholen opgericht, terwijl voor de bevordering van de paardenfokkerij eene som van f 40.000 op de Staatsbegrooting werd gebracht.

Ontbrak het dus niet aan maatregelen tot bevordering van den landbouw, toch kon niet zoo veel worden tot stand gebracht als noodig en wenschelijk was, tengevolge van de verdeeling van de Regeeringszorg voor den landbouw over een zestal departementen. Deze toestand, waarbij de verantwoordelijkheid voor de behartiging der landbouwzaken over de hoofden der departementen verdeeld was, bood voor de behartiging der belangen van een zoo gewichtigen bedrijfstak, als de landbouw is, geene voldoende waarborgen, en veroorzaakte bovendien, dat de belanghebbenden niet steeds konden weten bij welk departement zij hunne belangen moesten voordragen. Om aan dezen toestand een einde te maken en om het initiatief op wetgevend en uitvoerend gebied in landbouwzaken, meer dan tot nu toe het geval kon zijn, te kunnen doen uitgaan van de Regeering, werd zoowel in als buiten de volksvertegenwoordiging dringend gevraagd om concentratie van de Staatszorg voor den landbouw in ééne hand. Over de wijze, waarop die het best zou kunnen geschieden, was men echter niet eenstemmig.

Bij het ontwerp van wet voor Hoofdstuk V der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1898 stelde de Regeering voor, aan den Minister van Binnenlandsche Zaken, aan wiens departement sedert 1892 de meeste landbouwzaken waren geconcentreerd, meer in het bijzonder de zorg voor den landbouw in zijn geheel omvang op te dragen.

1 Februari 1898 werd bij het Dep. van Binnenlandsche Zaken een Afdeling Landbouw ingesteld, met een Directeur-Generaal als hoofd, aan welke de behandeling werd toevertrouwd der volgende zaken:

BOERDERIJ TE DRONGELEN (NOORD-BRABANT).

RIJKSLANDBOUWPROEFSTATION TE HOORN MET PROEFZUIVELBOERDERIJ.

GEZICHT IN DEN TUIN DER G. A. VAN SWIETEN TUINBOUWSCHOOL.

LEERLINGEN DER G. A. VAN SWIETEN TUINBOUWSCHOOL AAN DEN ARBEID.

Het middelbaar onderwijs in land- en tuinbouw en het toezicht daarop; De Rijkslandbouw-proefstations: De Rijksproefvelden en het toezicht op den aanleg en de exploitatie van gesubsidieerde proefvelden;

De uitvoering van de veeartsenijkundige wetten en verordeningen.

Verder o.m. Cursussen in hoeftbeslag, verbetering van de Nederlandsche paardenrassen en bevordering der veefokkerij. De uitvoering van eenige wetten; Wering der druifluist. Bescherming van diersoorten nuttig voor landbouw en houtteelt. Regeling der jacht en visscherij (uitgez. art. 36, onder Justitie gebracht). De wet houdende bepalingen tot voorkoming van bedrog in den boterhandel. Eindelijk de statistiek betreffende den landbouw.

In 1901 werd de afdeeling Landbouw van het Dep. van Binnenlandsche Zaken losgemaakt en overgebracht naar dat van Waterstaat, Handel en Nijverheid.

Nogmaals werd een wijziging aangebracht door het Koninklijk besluit van 7 September 1905, waarbij een departement van Landbouw, Nijverheid en Handel werd ingesteld, van hetwelk de afdeeling Landbouw voorloopig in den bestaanden vorm een deel ging uitmaken. Bij Koninklijk besluit van 7 Maart 1906 werd zij ten slotte in een meer zelfstandige positie gebracht en verheven tot de DIRECTIE VAN DEN LANDBOUW, terwijl aan haar hoofd, den Directeur-Generaal van den Landbouw, de bevoegdheid werd verleend om den werkring van het onder de Directie ressorteerende personeel te regelen en de standplaatsen daarvan aan te wijzen, een en ander voor zoover zulks niet bij wet of Koninklijk besluit anders geregeld is of zal worden.

De Directie van den Landbouw is gevestigd in het gebouw Tournooiveld No. 1 te 's Gravenhage.

Dit is de zeer beknopte, zakelijke inhoud van het artikel „Concentratie van de Regeeringszorg voor den Landbouw”.

DOMEINBOEKDE
hetwelk in bovenbedoeld boek, dat met talrijke afbeeldingen naar photographieën is opgeluisterd, aan den tekst voorafgaat. Die tekst omvat in een tiental Hoofdstukken de onderwerpen, die wij hierboven reeds hebben genoemd.

Zoo wordt een uitvoerige uiteenzetting gegeven van het Landbouwwonderwijs, beschrijving van de Rijks hogere land-, tuin- en boschbouwschool te Wageningen en de daaraan verbonden instituten: het Suikerlaboratorium, Instituut voor Phytopathologie, de werktuigen en gebouwen, Instituut voor Landbouwkunde, de Rijkslandbouwschool te Wageningen, de Rijkszuivelschool te Bolsward, de Land- en tuinbouw-winterscholen, de Boschbouwcursus der Nederlandsche Heidemaatschappij te Utrecht, Elementair land- en tuinbouw-onderwijs, Opleiding van onderwijzend personeel voor land-, tuin- en boschbouw-onderwijs. Zeer lezenswaard zijn ook de Hoofdstukken III: Maatregelen ter bevordering van de zuivelbereiding, waarin het onderwerp: Bevordering van den eerlijken handel in zuivelproducten ons bijzonder aantrok; IV: De dienst der Rijkslandbouw-proefstations; V. De Veeartsenij-kundige dienst; VI: Regeerings-maatregelen ter bevordering van de veeteelt en VIII en IX resp.: De Phytopathologische dienst en de Bevordering van het Landbouwkredietwezen.

Zeer veel wetenswaardigs zou er ook te putten zijn uit de Verslagen en mededeelingen van de Directie van den Landbouw. Deze worden in boek- of brochure-vorm verkrijgbaar gesteld, hetzij gratis of tegen geringe kosten. Onder die verslagen trokken er enkele onze bijzondere aandacht. Zoo eene, in den epidemie-tijd, voor Landbouwverenigingen ter verspreiding onder hare leden gratis verkrijgbaar gestelde brochure „Over Mondeenklauwzeer”, door Dr. J. Poels. Verder: Onze tuinbouw met betrekking tot het buitenland, waarin hoogst belangrijke beschrijvingen (met voortreffelijke afbeeldingen) van de wijze van verpakking van vruchten en groenten bij verzending. Een lijst van officieele personen, instellingen en verenigingen op land- en tuinbouwgebied. Verslag over een onderzoek van karnmolens en een dito van kunstmeststrooiers. De griendcultuur in Nederland (met talrijke interessante illustraties) en: De cultuur in de in 1906 in Zeeland ondergeloopen polders.

Plaatsgebrek belet ons natuurlijk nader bij al deze onderwerpen stil te staan, hoewel we ons voorstellen later op een en ander terug te komen. Ons doel is thans slechts geweest eens de aandacht te vestigen op de veelzijdigheid van den arbeid, die door de Directie van den Landbouw wordt verricht, ten bewijze, dat wij in deze met het volste vertrouwen de toekomst kunnen tegemoet gaan. H. v. B.

EENIGE dagen geleden in een vorigen jaargang van de „Wiener illustrierte Gartenzeitung" bladerende, trof mij daar een mededeeling omtrent een zeer ouden Vijgenboom, die staat bij het klooster te Roscoff aan Kaap Finisterre en die als een der grootste Vijgenboomen wordt beschouwd.

Voor hen, die den vijgenboom, zooals die hier te lande voorkomt, kennen, is het zeker van belang te weten welke afmetingen die boom wel heeft. In verhouding tot de kroon is de stam niet zoo bijzonder zwaar, hoewel die toch nog een diameter van ruim 80 c.M. heeft, dus een omtrek van ongeveer 2.40 M. Even boven den grond splitst hij zich in twee zware takken, waarvan er een in Oostelijke en een in Westelijke richting groeit. De eerste, die op een muur ligt, is de zwaarste en heeft een lengte van 5 Meter; de tweede wordt in zijn groei door een belendend huis min of meer belemmerd, waardoor hij minder sterk is, toch heeft hij een lengte van niet minder dan ruim 6 Meter. De omvang van de kroon is ongeveer 160 M. en daar men bang was, dat de takken te zwaar zouden worden en daardoor afscheuren, heeft men ze onderstut met niet minder dan 79 zuilen, waarvan er 48 van graniet en de overigen van hout zijn. Aangezien deze zuilen 2-2½ M. hoog zijn, kan men gemakkelijk tusschen hen doorwandelen. Onnoodig is het te zeggen, dat het een vreemde gewaarwording is onder het loofdak van zoo'n reusachtigen Vijgenboom te vertoeven.

De vruchten van deze vijg zijn groot, langwerpig, groenachtig en lang gesteeld. Het is een verscheidenheid, die in Bretagne onder den naam „Figue blanche” veel gekweekt wordt.

Niettegenstaande deze boom een hoogte heeft bereikt van bijna 10 M. en reeds zeer oud moet wezen, is hij nog volmaakt gezond en maakt ieder jaar scheuten van meer dan één M. lengte; ook draagt hij nog volop vruchten.

Zoo'n groote Vijgenboom zal wel zeker door niet velen hier te lande ooit gezien zijn.

E. TH. W.

E. TH. W.

VEEL kweekers en bloemisten hebben de gewoonte een nieuw gewonnen plant te noemen naar een van hun kennissen. Gewoonlijk wordt dit als een beleefdheid beschouwd en is het dan ook als zoodanig bedoeld. Het meerendeel der Rozen draagt zulke namen en onder de bloemplanten treft men ze zeer veelvuldig aan. Ook onder de vruchtenkweekers bestaat deze gewoonte en er zijn heel wat appels en peren, die naar personen zijn genoemd.

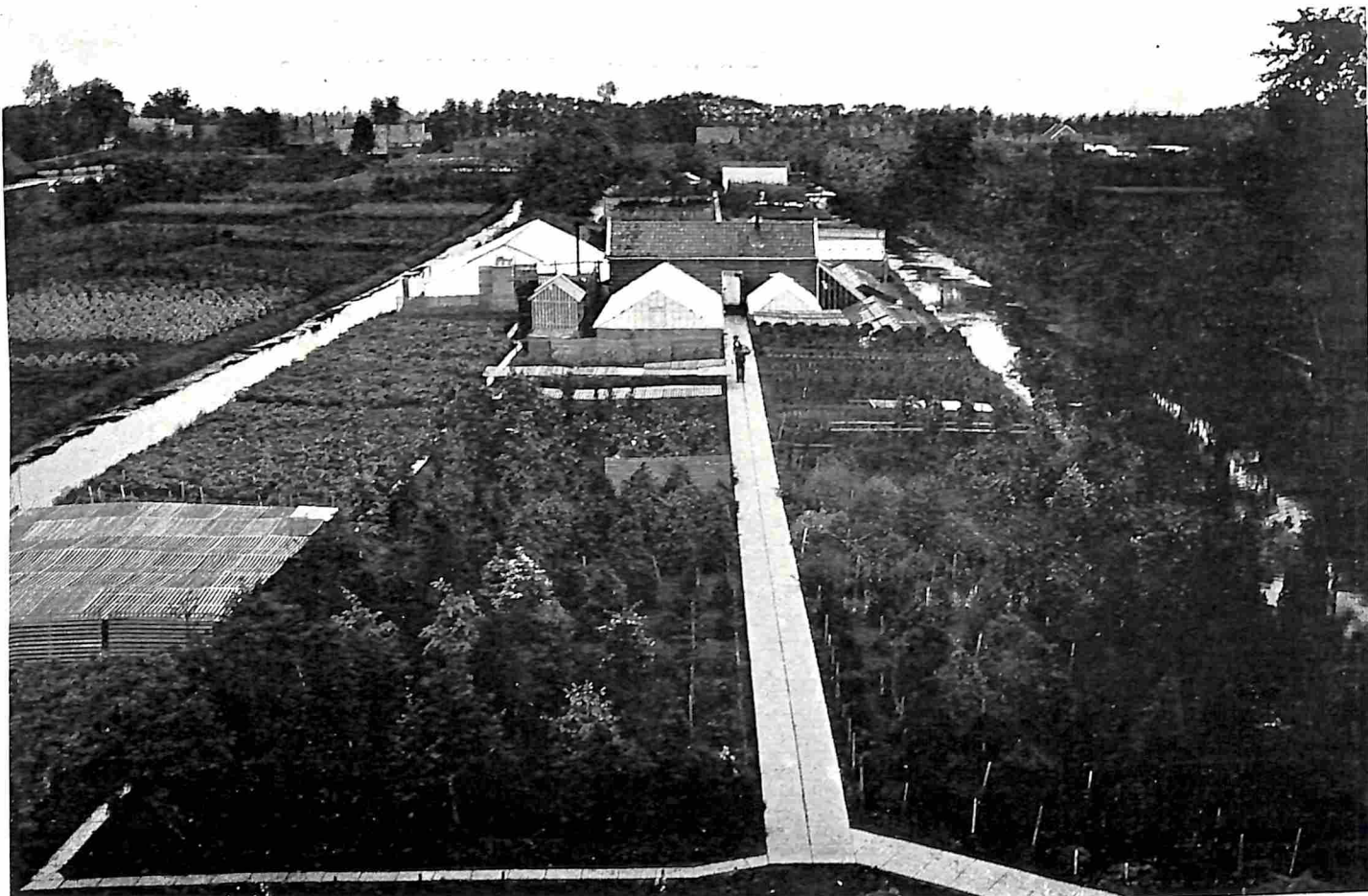
Daar deze beleefdheid wel eens anders kan uitkomen, dan zij bedoeld werd, deelt de Heer Francisci, te Rijssel, in een Fransch tuinbouwblad mede. Verbeeldt u, zegt hij, welke gewaarwording de dame moet ondervinden, die in een pomologisch werk, achter haren naam aan een peer gegeven de volgende beschrijving leest:

„Vicomtesse XXX — Est bossue et ventrue, sa peau, d'une jaune sale, est semée de taches squammeuses. A été trouvée dans un bois. Mûrit sur la paille."

Een vertaling van deze streeleude beschrijving zal wel onnoodig zijn.

E. TH. W.

E. TH. W.

GEZICHT OP DEN TUIN DER RIJKSTUINBOUWWINTERSCHOOL TE BOSKOOP.

DE ECHTE ROOS VAN JERICHO.

HET zal zeker meerdere Lezeressen en Lezers van „Buiten”
gegaan zijn, zooals het ook de Heer Leonard A. Springer
en mij ging bij het aanschouwen der beide fraaie
afbeeldingen op pag. 396 der 33ste aflevering. Zij zullen
gezegd hebben: „maar dat is de echte Jericho Roos
niet”. Zij, die dit deden, hadden volkomen gelijk. De daar
afgebeelde plant is de *Selaginella lepidophylla*, afkomstig uit
Californië en Mexico, doch die, omdat zij eigenschappen vertoont,
welke eenigszins met die van de echte Roos van Jericho over-
eenkomen, wel onder dien naam verkocht wordt.

De echte Roos van Jericho, waarvan de afbeelding hiernevens gaat, is de *Anastatica hierochuntica*, het is een geheel andere plant en zij behoort in Palaestina thuis. „Mis", hoor ik weer een ander zeggen, „dat is ook de echte wonderroos niet, want dat is de *Asteriscus (Odontospermum) pygmaeus*". Laat ik er dan dadelijk bijvoegen, dat zij, die zoo denken, wellicht gelijk hebben. Er bestaat toch verschil van meening over wat de ware Roos van Jericho is, deze of gene, doch zeker is het, dat de *Anastatica* er algemeen voor gehouden en verkocht wordt. Bestelt men zaden van „de Roos van Jericho" of wel ziet men op deze of gene tentoonstelling een quasie oosterling, die ze te koop aanbiedt, dan ontvangt men niets anders dan de *Anastatica*, zoo- dat ik die voorloopig gerust voor echt durf verklaren.

De *Anastatica hierochuntica* is een aardige, interessante plant en wij durven ieder, die een tuin heeft en wat zaden kan machtig worden, gerust aanraden haar te kweken. Koopt men ze op een tentoonstelling dan ontvangt men gewoonlijk een bolvormig lichaam, uit een aantal kleine, houtachtige, verdorde takjes bestaande. Legt men dit op een schotel met warm water, dan zal men zien, dat reeds na eenige uren de takjes zich naar buiten buigen en zodoende een soort roset vormen, somtijds ruim driemaal zoo groot dan de bol, die men kocht; ook is het hout min of meer zacht en buigzaam geworden. Laat men het roset in het water liggen, dan zullen zich na eenige dagen kleine blaadjes aan de doode takjes ontwikkelen.

takjes ontwikkelen.
Het wonder is geschied: de schijnbaar doode en verdroogde plant is tot nieuw leven geroepen. Dat dit eertijds als een wonder werd beschouwd en tot tal van legenden aanleiding gaf, spreekt wel van zelf, ook nu zijn er nog zeer velen, die er zich geen begrip van kunnen vormen, hoe de schijnbaar doode plant zoo op eens weder levend wordt. Toch is de zaak zeer eenvoudig. Door het sterke uitdrogen is het grootste gedeelte van het water, dat zich tusschen de moleculen der celwanden bevindt, het z.g.n. imbibitie-water, verdampt en daar dit verdampen aan de binnenzijde van de celwanden sterker heeft plaats gehad dan aan de buitenzijden, zijn de takjes aan den binnenkant sterker gekrompen dan aan den buitenkant, wat het bolvormige opkrullen tengevolge had. Wordt de uitgedroogde bol nu in lauw water gelegd, dan nemen de celwanden het imbibitie-water weder op, doch deze opnemng is aan de binnenzijde sterker dan aan den buitenkant, met het gevolg, dat de takjes zich weder naar buiten buigen. Dit opnemen gaat natuurlijk gepaard met een toeneming van het volume, vandaar, dat het roset aanmerkelijk grooter wordt. Het geheele verschijnsel van het opengaan berust dus op de z.g.n. imbibitie.

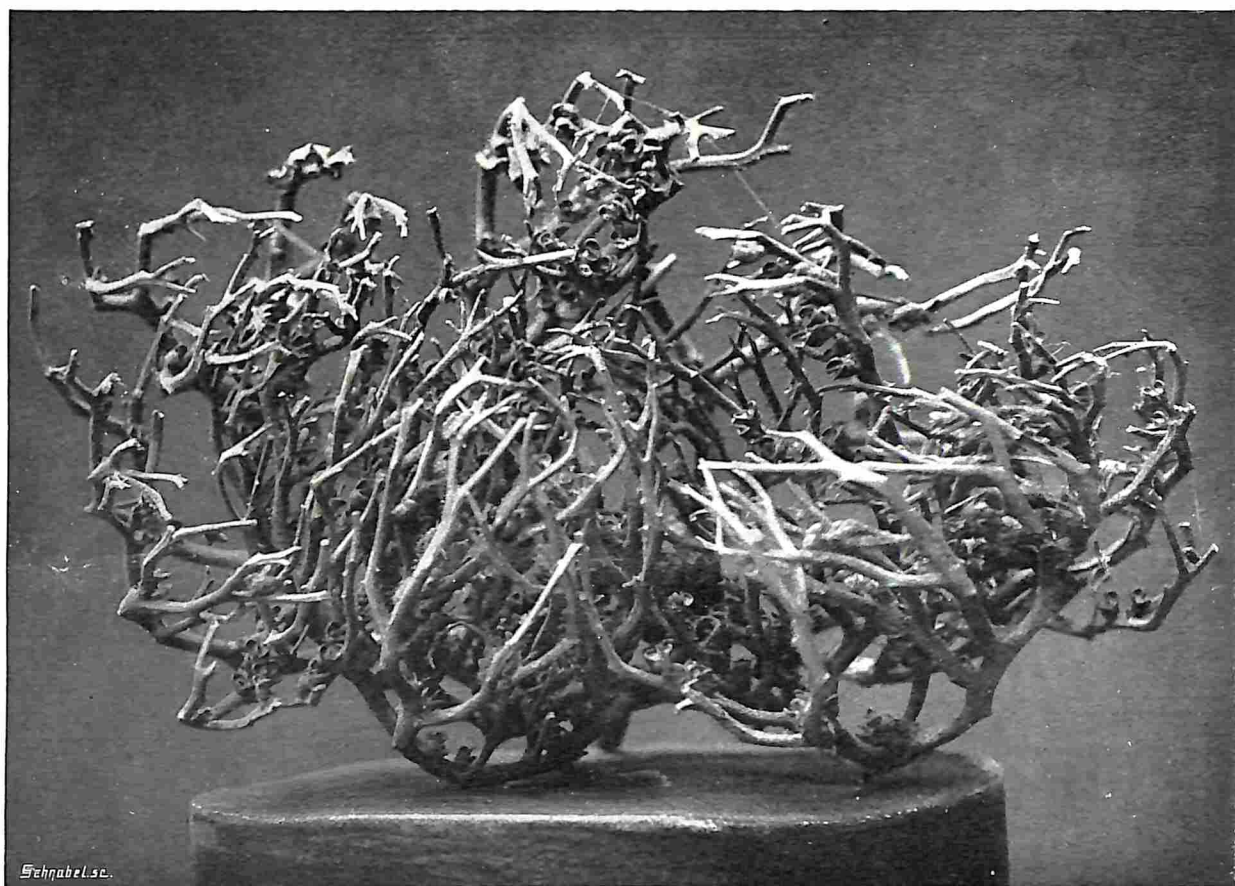
Maar nu het weder levend worden, het verschijnen van blaadjes aan de dorre, doode takjes. Ook dit laat zich eenvoudig verklaren. Wanneer men de hierbijgevoegde afbeelding goed beschouwt, zal men een aantal bolletjes op de takjes zien zitten, die aan de bovenzijden opengesprongen zijn. Dit nu zijn de vruchtjes, die aan gekochte exemplaren gewoonlijk gezet zijn en ieder twee zaadjes bevatten. Deze zaadjes behouden zeer lang haar kiemvermogen en hebben ook de eigenschap om, evenals alle zaden van *Cruciferae*, waar de plant toe behoort, gemakkelijk te kiemen. Blijft dus de z.g.n. Roos nog een

Wil men ze het volgend jaar weer uitzaaïen, dan worden van de sterkste plant de vruchtjes afgeplukt en deze den winter door droog bewaard.

Dat deze cultuur goed gaat, bewijst het hierbij afgebeelde exemplaar, dat door mijzelf gekweekt werd. Oorspronkelijk waren de twijgjes veel sterker gebogen, maar, daar het reeds verscheidene malen ter demonstratie heeft gediend, verloor het de eigenschap om zich op te rollen wel een weinig.

Er zijn meerdere planten, die, evenals de *Anastatica*, de eigenschap bezitten om zich bij uitdroging op te rollen en in vocht gelegd weder te ontplooiën. Het op blz. 396 afgebeelde exemplaar van *Scelaginella lepidophylla* toont dit zeer mooi, ook de *Asteriscus pygmaeus* is er een sprekend voorbeeld van en de vruchten van *Mesembryanthemum linguiforme* vertoonen dit zeer duidelijk. Geen enkele van dezen toonen het echter zoo aardig, daar zij allen de eigenschap missen om na eenigen tijd de groene blaadjes te ontwikkelen, waarom ik dan ook niet aarzel de *Anastatica microchuntica* te noemen „de echte Roos van Jericho”.

E. Th. W.

DE ECHTE ROOS VAN JERICHO.